

Historisk fra bunnen

MEDLEMSBREV FOR NORSK DYKKEHISTORISK FORENING

Årgang 6 nr. 3

Oktober 2016

Kopi av Klingerts utstyr fra 1797

Under besøket til Klingert Weekend i Wrocław i Polen i juni i 2016, men og ved tidligere anledninger har jeg kommet i heftig debatt med et medlem i Norsk Dykkehistorisk Forening om hva som kan klassifiseres som dykking. Fortjener det første dykket i Norden fra rundt år 900 og beskrevet i Egils Skallagrimssons saga

Hva kan betraktes som dykking?

Av Bjørn W. Kahrs

en slik betegnelse? Fortjente demonstrasjonen av Klingerts dykkerutstyr å bli betraktet som dykking? Det ble jo ingen kommersiell suksess. En gang gikk diskusjonen på om alle fridykk/ holde pusten dykk kom inn under begrepet. Da vil mye av vår tidligste dykkehistorie falle bort. Noen historier som jeg kommer til å referere senere i dette medlemsbrevet.

Var dykking med oksygenapparat og bruk av slikt utstyr som «angrepsdykker» i forsvarssammenheng dykking? Hva med trykkammerbehandling? Er det dykking? Hva med utprøving i vannet av prototyper på dykkerutstyr som aldri kom i bruk senere, men som var en del av en utvikling mot anvendbart undervannsut-

styr, var det dykking? Kan vi kun se kommersiell ervervsmessig dykking under betegnelsen dykking?.

Det er ikke i samsvar med definisjonen i leksikon som f. eks. Wikipedia.

«Dykking en handling som omfavner alle dyr (også mennesker), som normalt puster luft, men som bevisst oppholder seg under vann av ulike årsaker. Fridykking er en menneskelig sport der det gjelder å dykke ved å holde pusten. Apparatdykking er å dykke ved å bringe en pustegass med seg under vann med et apparat. En kan også bruke utstyr på overflaten til å tilføre luft under vann, som med en slange og/eller dykkerklokke.»

Dykkehistoriske møter og andre møter

- "LUTFISKEN" DYKKEFAGLIG JULETREFF. OSLO 25. NOVEMBER 2016.
- NORSK BAROMEDISINSK FORENING JULEMØTE I BERGEN 2. DESEMBER 2016
- GENERALFORSAMLING NDHF I MARS 2017
- NORDISK OG INTERNASJONALT DYKKEHISTORISK MØTE I LARKOLLEN 25. —27. AUGUST 2017

I dette nummeret:

HVA KAN BETRAKTES SOM DYKKING? 1

"LUTFISKEN" DYKKEFAGLIG JULETREFF 1

DEN FØRSTE SKRIFTLIGE HENVISNING TIL DYKKING? 2

TIDLIGE HENVISNINGER OM MILITÆR DYKKING 3

ANDRE TIDLIGE DYKKEOPERASJONER 4

ANDRE SKRIFTLIGE UTREDNINGER OM DYKKING 5

"Lutefisken" dykkefaglig juletreff i Oslo 25. november

Dette tradisjonsrike arrangementet går av stabelen hvert år den siste fredag i november. I år mellom kl. 10.00 og 16.00 i Oslo Sjømannsforenings Lokaler, Kronprinsensgate 1, Oslo. Denne delen av møtet er gratis. For å være med på

lutefiskmiddagen om kvelden må du ha hatt et dykkersertifikat i mer enn 25 år og være anbefalt av to andre deltagere.

Foredragene (det er 9 av dem i år) omfatter: Kapere, vrak og sjørøvere, dekksgutt på ubåt, anleggsdykking,

subsea tilbakeblikk, dykking på Glen Lyon, naturvern både over og under vann i Indonesia, 1978 – 1980, dekompresjon – Jesus Faktorer ... og litt til, pågående naturvern under vann og status for DSV Deep Explorers. Kontakt vår sekretær bwkahrs@online.no for mer informasjon.

Den første skriftlige henvisning til dykning?

Med henvisning til side 1 og artikkelen: Hva kan betraktes som dykking, så må kanskje eposet (et lengre fortellende dikt som omhandler heroiske dåder og hendelser) om kong Gilgamesj som levde for rundt 4800 år siden vurderes som bevis på tidlig dykking? I Wikipedia står det:

Gilgamesj er et sumerisk og babylonsk epos som handler om den legendariske kong Gilgamesj av Uruk. Eposet ble nedskrevet rundt år 2000 f.Kr, omtrent 800 år etter kong Gilgamesj' regjeringstid. Bare deler av eposet er bevart og ble funnet på leirtavler i ruinbyen Ninive. Det er skrevet dels på sumerisk og dels på akkadisk. Sin-leqi-unninni, en prest som levde i Babylonia omtrent 1400 f.Kr., er forfatteren til den best bevarte versjonen av Gilgamesj-eposet. Han er dermed den eldste episke forfatteren vi kjenner navnet på.

På websiden <http://gilgamesh.psnc.psnc.pl/XI> og på side 6 av denne linken så står det der:

To her distant husband, Utnapishtim's wife said: "This Gilgamesh has laboured much to come here. Can you reward him for traveling back?" At that very moment, Gilgamesh used paddles to return his craft along the shore. Then Utnapishtim called out to him: "Gilgamesh! You laboured much to come here. How can I reward you for traveling back? May I share a special secret, one that the gods alone do know? There is a plant that hides somewhere among the rocks that thirsts and thrusts itself deep in the earth, with thistles that sting. That plant contains eternal life for you." Immediately, Gilgamesh set out in search. Weighed down carefully, he dove beneath the cold, cold waters and saw the plant. Although it stung him when he grabbed its leaf, he held it fast as he then slipped off his weights and soared back to the surface. Then Gilgamesh said this to Urshanabi, the sailor-god: "Here is the leaf that begins all life worth having. I am bound now for Uruk, town-so-full-of-shepherds, and there I'll dare to give this plant to aged men as food and they will call it life-giving. I too intend to eat it and to be made forever young." Next they ate. Then they set up camp where Gilgamesh slipped into a pool; but in the pool, a cruel snake slithered by and stole the plant from Gilgamesh who saw the snake grow young again, as off it raced with the special, special plant.

Så Gilgamesj, (𒂍 𒀭 𒂊) , *Gilgameš*, opprinnelig **Bilgamesh** (𒁀 𒂍 𒀭 𒂊 𒂗) her skrevet med kileskrift som er verdens eldste alfabet, dykket. Han var utstyrt med vekter for å komme ned, i en oversettelse var de festet til bena, og han løsnet vektene for å komme til overflaten. Dette må vel betraktes som noe mer enn svømmedykking, og nedskriveren av eposet må ha kjent til oppdrift og at det ble brukt vekter for å komme ned, og at ved å løsne dem var det lettere for dykkeren å komme til overflaten. Så dykking var ikke uvanlig på denne tiden. Sin-leqi-unninni og tidligere nedskrivere av eposet, kan ha lagt dette inn i handlingen senere, men det indikerer noe om kjennskapen til dykking i alle fall ca. 1400 år før vår tidsregning.

Kileskrift.

De eldste leirtavlene med kileskrift man har funnet, kan dateres til ca. 3200 før vår tidsregning og er fra den sumeriske byen Uruk (i dagens Irak).

Tavlene ble brukt til å føre regnskap og var preget med tall og bildetegn som likevel ikke utgjør et fullt utviklet skriftspråk. Men da eposet om Gilgamesj ble nedskrevet var det blitt det.

I de neste århundrene utviklet tegnene seg til den abstrakte kileskriften, som ble brukt til å skrive sumerisk.

Senere ble kileskriften brukt til bl.a. babylonisk og assyrisk. Skriften har fått navnet fra de kileformede merkene som ble trykket ned i våt leire med en griffel av siv.

De egyptiske hieroglyfene dukket opp ca. 3100 før vår tidsregning. Det er uvisst om hieroglyfene oppstod under innflytelse av det sumeriske skriftsystemet eller utviklet seg helt uavhengig.

Del av leirtavle 5 til eposet om Gilgamesj.

https://en.wikipedia.org/wiki/Epic_of_Gilgamesh

Dykkebeskrivelsen er på tavle 11.

Tidlige henvisninger om militær dykking.

Det finnes assyriske relieffer i Britisk Museum som avbilder noe som kan være personer som puster fra en skinnsekk festet under brystkassen. Relieffene fremstiller krigsscener. Disse er fra ca. 850 før vår tidsregning. Det har blitt hevdet at dette var «redningsvester». Men hvis de kjente til oppdrift og bruk av vekter for å kompensere for oppdriften i alle fall 500 år før disse relieffene ble laget hvorfor kunne de ikke ha brukt vekter for å overvinne oppdriften i "pustesekkene"? De er bare ikke avbildet.

Andre tidlige dykkeoperasjoner.

Denne historien kjenner nok flere av medlemmene fra sin opplæring i marinen.

Den første dykkeoperasjon som er omtalt skriftlig utenom Gilgamesj, er hos Herodot, en gresk historiker som levde mellom ca. 484 og ca 425 før vår tidsregning. Han er kjent som: «Far til historien», den første som brukte kjente historiske kilder og kildekritikk i sin historiefremstilling. Hans bok Historien fremstiller de gresk-persiske krigene, og det er her vi finner historien om dykkeren Scyllis og hans dykkende datter Cyana (den første kjente kvinnelige dykker, navnet er også skrevet som Hydna) skrevet ned rundt 50 år etter at begivenhetene fant sted. For å få med litt av bakgrunnen så er årstallet 480 før vår tidsregning og persiske landstyrker samlet seg ved Thermopolis. Kong Xerxes var presset og ville gjøre et dristig utspill. Han sendte 200 skip nordøstover gjennom Skiathossundet for å gi grekerne inntrykk av at de seilte nordover vekk fra krigshandlingene. Vel nordenfor og ute av synet skulle de så seile ned den farlige lange østflanken langs Euboea. Dette var en kalkulert risiko, men som ville lønne seg hvis de lyktes med denne manøveren. Da kunne de stoppe grekerne fra å bruke den sørlige ruten og hovedstyrken av krigsskipene til perserne var nå krigsklare og kunne angripe dem fra nord. Grekerne ville være innestengt og ikke ha muligheten til å flykte og komme seg tilbake til Aten.

Nå kommer de greske far- og datterdykkerne inn i bildet. De hadde vært engasjert av kong Xerxes tidligere for å berge en kostbar skipslast. Dette hadde de klart både med økonomisk utbytte for seg selv, men mye større for kongen. De ville nå tilbake til gresk side, men ble nektet da de visste for mye om persenes planer. De var nå om bord på et av de 200 persiske skipene som var kommet i posisjon, lå for anker og var klar for angrep. Men perserne ble overrasket av en

plutselig storm. De to kom seg i vannet og begynte å kappe ankertau til skipene noe som forårsaket kaos og kollisjoner, noen sank mens andre ble ødelagt. Så skriver Herodot i engelsk oversettelse:

In what way he contrived to reach the Greeks I am not able to say for certain: I marvel much if the tale that is commonly told be true. 'Tis said he dived into the sea at Aphetae, and did not once come to the surface till he reached Artemisium, a distance of nearly eighty furlongs (**15 kilometers**). Now many things are related of this man which are plainly false; but some of the stories seem to be true. My own opinion is that on this occasion he made the passage to Artemisium in a boat. However this might be, Scyllias no sooner reached Artemisium than he gave the Greek captains a full account of the damage done by the storm, and likewise told them of the ships sent to make the circuit of Euboea.

Scyllis ble rikelig belønnet av grekerne og datteren Cyana fikk en hvit hest. Dette kan vel egentlig ikke kalles en militær dykkeoperasjon, men kan muligens komme inn under betegnelsen, ikke planlagt sabotasje.

Bergingsoperasjonen for kong Xerxes var vel ikke militær, men at det ble dykket og at dykking var godt kjent bekreftes vel av Herodot? Det er mer dykkeinformasjon hos historikeren og generalen Thucydides (ca. 460 – ca. 400 før vår tidsregning) Han skriver om de Peleponesiske krigen mellom Sparta og Athen. Ved en av beleiringene av bystaten (polis) Syrakus (en alliert til Sparta) i 414 beskriver han bruken av dykkere i en militær operasjon. Beleiringen av Syrakus må vel betraktes som en planlagt militær operasjon? Her beskriver Thucydides at det ble dykket for å sage bort trepæler som syrakaneserne hadde slått ned i sjøbunnen for å hindre tilnærminger av atthenernes skip .

Andre skriftlige utredninger om dykking.

Har vi andre senere skriftlige kilder som bekrefter at dykking var en kjent beskjeftigelse? Hos den greske læremesteren og filosofen Aristoteles finnes det noe. Wikipedia sier om ham:

Aristoteles (gresk: Ἀριστοτέλης, Aristotélēs; født 384 f.Kr. i Stageira på kysten av antikkens Makedonia, død 322 f.Kr. i Khalkis) var en gresk filosof og naturforsker. Han var elev av Platon og lærer til Aleksander den store. Hans verk omfatter en rekke emner, blant annet biologi, filosofi, poesi, logikk, statsvitenskap, etikk og retorikk. Sammen med Sokrates og Platon blir han regnet som en av de tre største filosofene i den vestlige verden. Foruten sin betydning for filosofien utviklet Aristoteles logikken og grunnla vår måte å se på kunnskap og vitenskap. Han skulle senere ha dyp innflytelse hos de Nyplatonske kommentatorene, for muslimske tenkere som Avicenna og Averroes, og for kristne tenkere som Thomas Aquinas.

Det er diskutert om det var Aristoteles alene eller hans samtidige og senere elever som skrev verket Problemer (Latin: Problemata). Dette er delt opp i 38 grupper og med rundt 900 problemer i spørsmål/svar form. Her står det i gruppe (book) XXXII 2 – 6 spørsmål og problemstillinger om øret. I korthet refererer jeg her: Hvorfor sprenges trommehinnene til dykkere i sjøen? Hvorfor fester dykkere svamper rundt ørene? Hvorfor kutter svampdykkere opp neseborene og ørene sine? Hvorfor er dykkere mindre utsatt for å sprengne trommehinnene hvis de heller olje i ørene før de dykker? Og et punkt med forklaring om å puste under vann. De kan la dykkerne puste fra kar med luft som senkes ned til dem, for disse fylles ikke med vann, men holder på luften. En hver beholder som er rett opp og ned i vannet holder på luften hvis den ikke veltes på siden. Han beskriver og en snorkel som dykkeren kan bruke til å puste under vann.

Så her beskriver Aristoteles øreproblemer (utligningsproblemer) hos dykkere og mulighet for å puste fra et luftfylt kar under vann. Så dykking var en godt etablert virksomhet på hans tid. Aristoteles var toneangivende for naturvitenskapen i Europa gjennom nesten to tusen år, så mulighetene er store for at senere oppfinnere av dykkerklokker har lest hans verk.